

2017-04-20
U2017/01930/GV**Utbildningsdepartementet**Statens skolverk
106 20 Stockholm

Uppdrag om sammanhållna yrkesutbildningar i gymnasieskolan

Regeringens beslut

Statens skolverk ska i sitt arbete med att utforma förslag till sammanhållna yrkesutbildningar inom regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regeringsuppdrag den 27 oktober 2016, U2016/04619/GV) se till att förslagen även kan tillämpas inom gymnasieskolans introduktionsprogram där så är lämpligt. Skolverket ska också

- utforma förslagen så att de sammanhållna yrkesutbildningarna även kan fungera som påbyggbara utbildningspaket som stegvis kan leda till gymnasieexamen,
- stödja och stimulera huvudmännen när det gäller att förbereda erbjudandet av sammanhållna yrkesutbildningar inom gymnasieskolans introduktionsprogram, och
- stimulera samverkan mellan gymnasieskolan och vuxenutbildningen när det gäller ett kommande erbjudande av sammanhållna yrkesutbildningar.

Skolverket ska samråda med de nationella programråden för gymnasial yrkesutbildning. Skolverket ska löpande hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) informerat om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Uppdraget ska redovisas tillsammans med uppdraget om regional yrkesinriktad vuxenutbildning till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 15 december 2017.

Bakgrund

Regeringens mål är att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Vidare ska utbildningssystemet möjliggöra ett livslångt lärande

och skapa förutsättningar för utbildning och bildning. Tyvärr har andelen elever som efter grundskolan inte är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan ökat under lång tid. År 2016 var det nästan 17 procent som inte var behöriga. Av samtliga elever som började gymnasieskolan hösten 2011 på antingen ett nationellt program eller ett introduktionsprogram fick endast drygt 63 procent en gymnasieexamen inom tre år. Efter fyra år i gymnasieskolan ökade andelen något, men det var fortfarande endast 69 procent som fick en examen. Det finns således stora utmaningar när det gäller behörighet till nationella program och genomströmningen i gymnasieskolan.

I mars 2015 beslutade regeringen om direktiv till en utredning vars huvuduppgift var att föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (dir. 2015:31). Utredningen, som antog namnet Gymnasieutredningen, överlämnade sitt betänkande En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77) till regeringen i oktober 2016. Utredningen föreslår bl.a. en rad insatser som syftar till att öka genomströmningen i gymnasieskolan. I betänkandet föreslås även att introduktionsprogrammen ska utvecklas för att få en bättre struktur och bättre stödja övergångar till nationella program. Betänkandet har remitterats. Förslag som kräver lagändringar kan bli verklighet tidigast hösten 2018.

Under 2015 sökte ca 163 000 människor asyl i Sverige av vilka ca 40 000 var personer i åldern 13 år till 18 år. Hälften av dessa var i gymnasieåldern när de anlände. Sverige har aldrig tidigare på så kort tid tagit emot ett så stort antal människor. Den stora tillströmningen av asylsökande påverkar förutsättningarna för gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning (komvux). De som har fått uppehållstillstånd måste snabbt få en utbildning som gör att de kan komma i arbete, klara sin egen försörjning, bidra till den gemensamma välfärden och bli en del av samhällsgemenskapen. De allra flesta av dem behöver både en utbildning i svenska språket och annan utbildning för att ha förutsättningar att kunna etablera sig på arbetsmarknaden och i det svenska samhället. Hösten 2015 enades regeringen, Moderata Samlingspartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna om nödvändiga insatser för att säkra förmågan i det svenska mottagandet av asylsökande och stärka etableringen av nyanlända. I den så kallade migrationsöverenskommelsen beskrivs behovet av att hitta bättre vägar för lågutbildade personer att få en

sådan yrkesutbildning som gör att de kan komma ut på arbetsmarknaden. Modeller med yrkesskolor med yrkesutbildning ska prövas.

Nyanlända ungdomar påbörjar vanligtvis sina gymnasiala studier på introduktionsprogrammet språkintröduktion. Skolverkets rapport Språkintröduktion (rapport 436, 2016) visar att det är en stor utmaning för elever på språkintröduktion att skaffa sig de betyg och språkkunskaper som de behöver för att bli behöriga till ett nationellt program. Tre år efter att de påbörjat studierna på språkintröduktion är det endast 30 procent av eleverna som påbörjat ett nationellt program. Det är vanligt att de elever som snabbt blir behöriga till ett nationellt program väljer ett högskoleförberedande program. Det är däremot vanligare att de elever som går länge på språkintröduktion påbörjar ett yrkesprogram. Av Skolverkets rapport framgår att det finns stora behov av fortsatt utveckling av språkintröduktion.

Skolverket har under flera år bedrivit ett särskilt utvecklingsarbete angående yrkesintröduktion, ett annat av intröduktionsprogrammen i gymnasieskolan. Syftet med yrkesintröduktion är att elever ska få en utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett yrkesprogram. Myndighetens uppföljning visar att nära hälften av eleverna gick kvar på yrkesintröduktion ett år efter att de påbörjat programmet. Endast en sjättedel av eleverna på yrkesintröduktion avslutade ett nationellt program fyra år efter att utbildningen på yrkesintröduktion inleddes. Yrkesintröduktion får utformas för en grupp elever, vilket innebär att utbildningen blir sökbar. Skolverket har i olika uppföljningar sett att ungefär hälften av skolorna erbjuder sökbara utbildningar. Genom att utforma yrkesintröduktion för en grupp elever har utbildningsanordnaren möjlighet att på förhand organisera utbildningen med givna kurspaket och erbjuda tydliga och sökbara studievägar för eleverna. Skolverket har även uppmärksammat att det i flera fall förekommer att utbildningarna utformats i samråd med vuxenutbildningen. Målsättningen är då att eleverna efter två till tre år på yrkesintröduktion ska kunna läsa vidare inom komvux med sikte på en yrkesexamen. I arbetet med att utveckla yrkesintröduktion har Skolverket även utformat stöd för att dokumentera det yrkeskunnande som eleven utvecklat under utbildningen.

Andelen elever med utländsk bakgrund i yrkesintröduktion har ökat sedan 2011, från 42 till 50 procent 2014. Skolverket konstaterar att det många gånger handlar om nyanlända elever som kommer till yrkesintröduktion efter

ett eller två år i grundskolan eller i språkintröduktion. Det kan t.ex. vara ungdomar med kort utbildningsbakgrund men som har någon form av yrkeserfarenhet. Med anledning av det stora antalet nyanlända under 2015 bedöms antalet elever inom yrkesintröduktion komma att fortsätta att öka under de kommande åren.

Hösten 2016 togs flera stora steg för att utveckla vuxnas utbildningsmöjligheter. I oktober 2016 beslutade regeringen förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning. Förordningen, som trädde i kraft den 1 januari 2017, innehåller bestämmelser om statsbidrag för sådan yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå inom komvux och särskild utbildning för vuxna (särsvux) som planeras och bedrivs i samverkan mellan flera kommuner under medverkan av arbetslivet och som syftar till att leda till kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden (regionalt yrkesvux). Genom regionalt yrkesvux skapas bättre förutsättningar för ett bredare utbud av yrkesutbildning, där hänsyn tas både till den enskildes behov och till behoven av kompetens på arbetsmarknaden. Under hösten 2015 beslutade riksdagen också om en utökad rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux (20 kap. 19–19 e §§ skollagen [2010:800]). Genom dessa beslut öppnas dörrar i utbildningssystemet och vuxnas möjligheter till livslångt lärande förstärks.

Regeringen har även gett Skolverket i uppdrag att utforma förslag till sammanhållna yrkesutbildningar inom regionalt yrkesvux (U2016/04619/GV). Av uppdraget framgår att dessa sammanhållna utbildningar ska bestå av kombinationer av kurser som motsvarar behoven på arbetsmarknaden. Skolverket fick även i uppdrag att utforma bilagor till utdrag ur betygskatalog för utbildningarna som ska underlätta arbetsgivares förståelse av elevers yrkeskunnande.

Skälen för regeringens beslut

Som redovisats ovan är det en stor andel av eleverna som inte får en examen efter fyra år i gymnasieskolan. Mot denna bakgrund och med hänsyn till det stora inflödet av nyanlända ungdomar behöver nya vägar prövas för att erbjuda ungdomar påbyggbara yrkesutbildningar som ger dem möjlighet att stegvis närma sig en gymnasieexamen. Det måste finnas förutsättningar för en fortsatt progression och möjlighet att vidareutbilda sig under hela livet. Nationellt föreslagna paket med yrkeskurser som svarar mot behoven på arbetsmarknaden kan erbjuda elever en möjlighet att uppnå en utbildningsnivå som erkänns på arbetsmarknaden.

Gymnasieskolans yrkesprogram är i dag starkt könsuppdelade och de speglar i detta avseende förhållandena på arbetsmarknaden. En överväldigande majoritet av de nyanlända ungdomarna i gymnasieåldern är pojkar. Det är angeläget att underlätta för ungdomar att välja utbildning utan att de begränsas av traditionella sökmönster.

De sammanhållna yrkesutbildningar som Skolverket fått i uppdrag att utveckla inom regionalt yrkesvux bör även kunna fungera som kurspaket inom introduktionsprogrammen. För vissa elever i introduktionsprogram kan en sammanhållen yrkesutbildning vara ett första steg mot en yrkesexamen och för andra kan en sådan utbildning utgöra en mer strukturerad väg ut i arbetslivet. Vidare kan dokumentationen från en sammanhållen yrkesutbildning bidra till att underlätta för arbetsgivare att förstå vilka arbetsuppgifter som utbildningen har förberett eleven för.

Riksdagens beslut om en utökad rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux innebär att dörren hela tiden står öppen för individen att återvända till studier för att skaffa sig en gymnasieexamen. Som framgått ovan har Skolverket i sitt arbete med yrkesintroduktion funnit att vissa huvudmän planerar utbildningarna så att de ska kunna påbörjas i gymnasieskolan för att senare fullföljas inom vuxenutbildningen. Eftersom många nyanlända ungdomar är i de övre tonåren är det angeläget att utveckla modeller för och sprida erfarenheter av sådana övergångar.

Mot denna bakgrund bör Skolverkets uppdrag om sammanhållna utbildningar inom regionalt yrkesvux kompletteras med ett uppdrag som omfattar gymnasieskolans introduktionsprogram.

På regeringens vägnar

Anna Ekström

Fritjof Karlsson

Kopia till

Finansdepartementet/BA
Arbetsmarknadsdepartementet/A
Arbetsförmedlingen
Myndigheten för yrkeshögskolan